

ДЕЛИЯН МАРИНОВ ПАСТИРЪТ

chitanka.info

ПАСТИРЪТ^[0]

*Ой те, земьо, църна майко,
от изник си ни заплакала...*

от
„Угар“, песен
на Исихия

Мъжът отвори увисналата на една панта дървена врата и пристъпи навън.

Утринният хлад го ухапа по грубото, белязано от десетки драскотини и отдавна почерняло от слънцето, лице. Пристъпи крачка напред, а есенният вятър забрули отпуснатите му, но все още здрави рамене.

Едва излязъл навън, бай Марин събу кафявите си терлици, а след тях и белязаните от десетки дупки вълнени чорапи и нагази бос в окъпаната от сутрешна роса трева. Беше почти седемдесетгодишен, но зрението му си оставаше все така добро. Впери очите си в надвисналия над него Балкан. За няколко минути остави величието на обгърнатата от мъгли планина да завладее душата му. Сетне се вгледа в небето. Ноздрите му започнаха съвсем леко да се разширяват и отпускат. Сутрешният въздух за пореден път окъпа с живителна енергия изхабеното от дългия житейски път тяло.

Бай Марин се усмихна едва-едва. Освен красотата, с която го дари, този сутрешен ритуал му бе дал и нужния отговор. Днес времето обещавахе да бъде почти безоблачно и топло. Щеше да изкара козите на паша. При това — на високо.

Слънцето още не беше напълно изгряло, когато старецът, облякъл изтърканата си дреха и нарамил малка торбичка със сухари и бучка сирене, се запъти към Големия дол. Докато превеждаше козите по чакълена пътека на селото, обхождаше с поглед тридесетте колиби и къщи. Отникъде не се виждаше запален светлик, отникъде не се чуваше никакъв шум — дори от оборите и яслите.

Селцето спеше, сгушено в тишина и покой.

Десетина минути трябваша на бай Марин да напусне пределите на Оселна.

Големият дол се намиреше на няколко километра от селото. Дългите години, прекарани в скитане с козите и в бране на билки, бяха начертали карта в главата му. Знаеше всяка пряка пътечка. При все това избираше различни маршрути, по които да мине, защото обичаше красотата на откриващите се различни пейзажи.

Тази утрин пастирът реши да мине по пътеката през широколистната гора, северно от селото. Още щом навлезе в нея, се почувства прегърнат от горуните — величествените зимни дъбове, с които областта беше известна. Крачките му из леса бяха бавни и премерени. Не от немощност, а защото нямаше какъде да бърза. Щеше и без това да стигне до дола рано.

И докато пастирът вървеше бавно, очите му, досега обхождащи разперените и все още незасегнати от есента дървета, започнаха постепенно да се реят отвъд тях. Далече, далече... Назад, назад... В спомените му.

Поредна бегла усмивка украси сбръчканото лице. Бай Марин се обърна към верния си спътник, когото беше повел със себе си и тази утрин — Дойчин — и му зараказва...

— Тук, чадо мое, за първи път гоних баба ти. Ех, Дойчине, Дойчине... Каква самодива беше, да знаеш. Една вечер, преди близо петдесет години, момците и момите се бяхме събрали около големия огън, запален в центъра на селото, и играехме хора. Празнувахме тогавашното равенство. Реки от вино се разливаха. Аромат на печено месо изпълваше въздуха. Старците и стариците се нахраниха. После ни погледаха малко как пеем и играем и се прибраха по къщите си, оставяйки ни на нощта и магията. А ние, млади и глупави,

танцувахме ли танцувахме. Ако знаеш какъв кавал имах. Бях коленичил до девойките и го надувах. Опиянен от виното и мелодията, така и не бях успял да забележа баба ти Станка, която, по нейни думи, ме зяпала цяла вечер... Влюбила се в мене от пръв поглед и за да привлече внимание, събори калпака ми... Спомням си този момент много добре, чадо, сякаш беше вчера...

Докато разказваше историята, бай Марин потърка с длан навлажнените си очи...

— Та след като ми събори калпака, баба ти, Дойчине, побегна. Аз, естествено, подпийнал, веднага се вързах на закачката ѝ и я подгоних. Другите около огъня дори не ни обърнаха внимание. И те се бяха заиграли с любимите си.

Станчето, ех това дяволито Станче, бягаше много бързо. Само дето моят баща ме беше водил вече из горунския лес и знаех всичките му пътища. Още тогава реших, че ще я хвана с чалъм. Знаех си, че ще бяга по пастирската пътека. Затова се отклоних встрани и тръгнах по един пряк път.

Бай Марин се спря до един висок зимен дъб и се опря на ствола му. Козичките също застанаха послушно под дървото. Дойчин не изпускаше от поглед стария разказвач. За момент сърцето на пастира се беше разхлопало. Не заради навъртия вече километър, а от спомена за онова отколешно време. Той подиша малко учестено, след което удари с юмрук гърдите си и каза повече на себе си:

— Бий бе, сърце, бий бе! Още малко живот ти остава, затова продължавай да биеш, че после 'га се пръснеш, нема мо'еш!

Обърна се към Дойчин, който продължаваше да не откъсва погледа си от него, сякаш чакаше с нетърпение продължението на историята. Бай Марин беше готов да я доразкаже...

— Ето, на това дърво, дядовото, се бях покачил да чакам баба ти. Тя се спря под него, за да си почине от лудешкия бяг. Оттук можех да я разгледам. Беше сплела кехлибарените си коси и лицето ѝ се открояваше. Беше леко обличко, с едно такова малко носле... направо да го изядеш. И онези пълнички устни... Абе — хубавица. Без да се замислям, скочих от дървото право върху нея! Тя се изплаши, усетих как сърцето ѝ щеше да хвъркне. Започнахме да се боричкаме и търкаляме, и така от пътеката се озовахме в храсталаците. Тъкмо я бях приковал към земята и — аха да я целуна — тя стрелна главата си и ме

захапа по устните. Толкова силно, че чак ми пусна кръв. Аз ти казвам, чадо... Дяволица беше! Спомням си, че изохках, а тя ми се засмя и каза, че съм женчо. Тогава, засегнат от закачката ѝ, я наградих и вече, хе-хе, можеш да се досетиш как продължи...

Бай Марин млъкна. Бръкна в един от джобовете си и извади смачкана, пожълтяла от дълга употреба кърпичка и започна да попива избилите сълзи, стичащи се по лицето му. После я прибра обратно и се обърна към Дойчин.

— Хайде, момче. Да потегляме!

Двамата, заедно с козичките, продължиха нагоре по пътеката, която постепенно ги изведе от леса. Очертанията на Големия дол изпълниха гледката.

Бяха изминали вече няколко часа, откакто се бяха покачили на високото. Бай Марин бе полегнал на все още тучната трева, опрял гръб на студен ъгловат камък. В ръцете си държеше стария дървен кавал. Хвърляше погледи ту на разстилащите се встрани гори, ту на стадото пред него. Дойчин притичваше покрай козите и им се радваше. Пастирът погледна кавала и го доближи до устните си. В главата му започнаха да се връщат отдавна не свирени мелодии. Силна вълна вятър от север премина през дола.

— Ха! Ветре! Нема успееш да ме надсвириш! — извика предизвикателно Марин и наду кавала.

Мелодията започна да се извисява над поляната и стадото, а сетне и в околностите. Пастирът свиреше. Очите му бяха затворени, бузите му — зачервени, а усмивката — до ушите. Изглеждаше така, все едно изпитва вътрешно блаженство. Силният повей на вятъра започна да се чува малко по-несигурно и приглушено.

Наближаваше пладне, а слънцето все още не можеше да избие от сивата купчина облаци. Марин изведнъж спря да свири. Остави кавала си на земята, загърна се с ямурлука и започна бавно да търка ръцете си, мърморейки:

— Проклетник си ти, ветре! Надсвирих та, а ти ми носиш студ, за да спра! Коварен си, стари приятелю. И ти не ме щадиш вече...

Старикът се сгуши още повече под дрехата. Не бе очаквал точно този ден есента да нахлуе. Уж сутринта беше предугадил друго. Уви, беше се излъгал.

— Ех, Марине, Марине... Изкуфяваш вече... — каза си.

Старият ямурлук, прояден на места, обаче успяваше да го стопли. Внезапно образувалата се топлина беше достатъчна, за да накара клепачите му да натезжат. Марин хвърли последен поглед към стадото и Дойчин, преди да заспи.

Събуди се няколко часа по-късно. Първото, което усети, беше, че вятърът си е отишъл. Част от облачната покривка също я нямаше и сега слънцето му намигаше леко. Пастирът погледна стадото си. Козите бяха налягали и се припичаха на топлината, носеща спомен за умиращото лято. Бай Марин усети раздвижване до себе си — Дойчин, легнал незнайно кога до него, също се пробуждаше. Старецът постави дясната си ръка на главата на сгушения до него спътник и заговори:

— Знаеш ли, синко... Ще ти разкажа една легенда от нашия край...

Дойчин го погледна с очакване.

— Малък си още, пале си, за да знаеш как точно станаха нещата. Това проклетие, което надвисна над нашите земи... То е още от време оно. То е прокоба, която тегне над целия свят, откак съществува... Дядото на моя дядо му е разказвал тази легенда. И знаеш ли защо е важна? Защото оттогава сума ти хора са изгнани в земята, сума ти имане се е загубило, сума ти къщи са се сринали, но тя е още жива. Историите, синко, оцеляват. Историите са вечни, Дойчине... чуваш ли ме? Затова те са най-голямото богатство...

Докато говореше, пастирът галеше спътника си по главата.

— Ето я и легендата:

Имало едно време по етрополските земи един змей. Бил голям колкото църква и дълъг колкото Синия вир, на който водим животните на водопой. Та този змей хората го зовели Камлишман и се страхували от него години наред. Дълго време го оставяли безнаказано да ходи по земите им, да краде овце и моми. Понякога дори палел с огъня си някое пасбище или някой обор, за да покаже могъществото си. Това от дълги години... дълги години, чадо, докато Золъвеца, виден занаятчия, измайсторил машина, която нарекъл змееубиец. И тогава всички селяни от целия Предел се надигнали — с вили, сопи, лопати, кой каквото има — към мястото, където било леговището на змея. Искали да привлекат вниманието на огненото чудовище, за да може Золъвеца да го издебне в гръб и унищожи. Всички люде желаели смъртта на Камлишман. Но не всички имали един мотив.

Дойчине, чадо, ще ми повярваш ли, ако ти кажа, че докато едни искали да убият змея, за да си донесат спокойствие, други искали смъртта му за мъст, трети се включили в хайката, защото тайничко се надявали да докопат имането. Змейовото имане...

Докато бай Марин разказваше, облаците отново превзеха небето. Тъмносивият им килим изпълваше целия хоризонт и беше ясно, че слънцето повече няма да изгрее.

— Проклетият му с проклет змей, откъде ли разбрал, ама се пробудил и излетял от дупката си. Селяните, както изкачвали стръмнината, се спрели уплашени. Змеят се извисявал над тях с туловище, достатъчно да ги потопа в почти непрогледен мрак. Както били смели и нахъсани, людете изпаднали в паника. Всички очаквали змеят да отприщи адския си огън и да ги превърне в пепел. Той обаче се реел във въздуха и ги гледал насмешливо. Сетне им проговорил: „За злато ли сте дошли? Ще ви го дам всичкото!“. После изчезнал, само за да се появи миг по-късно. Отворил пастта си, но от там не изригнали пламъци, а злато. Стотици, не — хиляди жълтици, диаманти и скъпоценности залели тълпата. Златото било толкова много, че повлякло част от хората като лавина. Когато лавината спряла долу, под билото, селяните продължавали да бъдат стъписани. В същото време се приближавал и Золъовеца със змеубиеца. Занаятчията бил толкова завладян от устрема си, че видял какво става едва когато пристигнал в местността. Той също се стъписал. Вместо да види съеляните си, биещи се с огнения червей, той видял хора, потънали в планини от злато. В този момент змеят прехвърчал над него и докато се опомни, Золъовеца се озовал в пастта на звяра. Въобще не успял да задейства машината и да унищожи чудовището. И така, в пастта му, той очаквал да бъде разкъсан. Камлишман обаче не го убил, ми възнесъл го над цялата, отрупана с жълтици и хора, земя и го поставил върху висока скала, от която можел да наблюдава...

... В същото време долу хората, заслепени от блясъка на богатството, забравили за хайката. Сякаш били благодарни на змея. Започнали да прибират жълтиците — кой в джобове, кой в торба или каквото намери за целта. И макар да имало злато за всички, някои от селяните решили, че го искат само за себе си. И ето как избухнали първите свади. Последвал ръкопашен бой, а сетне блеснали вили и ножове. Кръв започнала да се пролива. Мъже и жени се избивали без

капка милост. Брат брата колел. Син баща си душал. Колкото било златото, толкова били алчността и настървението на людете.

Хората в равнината се избивали един друг, а златото загубило цвета си, окъпано в аления цвят на кръвта. Горе в небето кръжал змеят и се надсмивал над хората със силния си глас...

... Золъовеца дълго наблюдавал случващото се и сърцето му се свивало. Едва сега разбрал защо змеят не го убил. Трижди по-жестоко било да стои горе и да наблюдава целия ужас...

... Легендата гласи, че хората се трепали един друг три дена и три ноци, докато накрая и последният не издъхнал от раните си. Тогава змеят опожарил машината на Золъовеца и му рекъл, че наказанието за наглостта да създаде подобно творение ще бъде жестоко. На занаятчията се паднала участта да събира златото и скъпоценностите и да ги мъкне нагоре по склона към леговището на звяра...

— Това е легендата, синко — довърши разказа си пастирът. Усетил, че гърлото му е пресъхнало, той извади от торбичката си кожен мех с вода и отпи. Дойчин все така стоеше, полегнал до него.

След като утоли жаждата си, пастирът постави меха на земята до кавала и се обърна отново към спътника си.

— Разказах ти тази история, дядовото, не за друго, а за да разбереш едно — людете, не само от Оселна, а и от съседните села, не се вслушали в мъдростта на времето и повторили грешките на своите прадеди... през годините, къде един по един, къде на групи, се надигнали и започнали да напускат земите си, тръгнали в търсене на богатства. Само че леговището на змея този път се оказал големият град. Всички потомства на великите родове се изнизали натам. Шегата на времето, Дойчине, е, че те зарязали къщите, земята и родителите си, които били истинското им имане, за да търсят другото, по-бляскавото. И там, в големия град, се носят истории, че започнали един друг да се хващат за гушите и да се избиват, за да докопат колкото се може повече и повече благосъстояние. Легендата се повторила, обаче в наши дни, когато змейове вече не съществуват. Ето така, чадо, синовете и дъщерите ни се изгубиха по широкия свят. Ето така ние останахме тук сами, да ги чакаме да се върнат... а тях ги няма. И как ще ги има, при

условие че умовете им са завладени от съкровището. Това е проклятието на богатството. Проклятието на змея. Проклятието на града...

Вятърът нахлу още по-силно на поляната. Козите също бяха започнали да се пробуждат. Блеенето им привлече вниманието на стареца и на Дойчин.

— Хайде, сине, отивай да ги викаш. Ще се прибираме.

Бай Марин потупа по задницата върното си куче и то, вдигнало ушите си високо, се втурна в лудешки бяг към малкото стадо. Пастирът въздъхна тежко. Не знаеше за кой път излиза на пасбището и за кой път разказва тази история на мърлявото и проскубано, но съпътстващо го неотклонно, псе. Беше минало доста време, откакто не бе продумвал на човек. Всички — къде се запиляха, къде измряха... Накрая в Оселна останаха само той, няколкото му козички и кучето Дойчин. И все пак старецът знаеше, че легендата трябва да бъде предадена. Легендата трябваше да бъде запомнена. Дано вятърът успееше да я занесе на някого.

Това бе едничката му надежда.

Небето беше толкова тъмно, сякаш вечерта вече бе нахлула. Бай Марин вървеше по обратния път към дома си. Крачейки по чакълестата пътека, пастирът отправи поглед към тридесетте колиби и къщички. Те продължаваха да тънат в тишина. Сякаш в тях се спотояваха призраци.

Призраците на миналото.

Вятърът виеше злокобно из пустите улички, а пастирът се тътреше уморено заедно с малкото си стадо.

Селцето продължаваше да спи, сгушено в тишина и покой.

Присъщи единствено на смъртта.

[0] Трета награда от февруарското издание на „Истории от някога“, 2015 г. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.